

Παλίμψηστο της ιστορικής

Μια δίτομη έκδοση για την ιστορική, πολιτιστική και εκκλησιαστική

ΛΕΥΚΩΜΑ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΑΟΥ-ΠΟΘΟΥ**

Λήμνος: «Εκκλησιαστική κληρονομιά και ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά». Δύο τόμοι, 409 και 470 σελίδες. Επιμέλεια έκδοσης Γιώργος Κωνσταντέλλης, έκδοση 2010.

Η Λήμνος είναι ένα ιδιαίτερο νησί, στο πέρασμα Ανατολής και Δύσης. «Απασέων γαϊών φιλάτην» την αποκάλεσε ο Ομηρος και τα γλυπτά του Αλκαμένη ήταν εφάμιλλα του Φειδία. Πέντε τραγωδίες ενέπνευσε στους τραγικούς μας ποιητές. Ένα νησί ευλογημένο από τους θεούς. Τελετουργία ζωής και μύθοι και αγώνες ανθρώπων κοσμούν το πέρασμά της

Οι Λήμνιοι έζησαν την εγκοσμιότητά τους στη σκιά του Αθω και ήταν επόμενο να βιώσουν την ιερότητα και το μυστήριο ως αναζήτηση της υπερβατικής γνώσης και να διαμορφώσουν μια ιδιαίτερη συνείδηση του Θείου.

στους αιώνες. Και η προσφορά της στον παγκόσμιο πολιτισμό ήταν τεράστια. Υπήρξε κοιτίδα μεγάλου πολιτισμού, αλλά και ιστορικών αγώνων, που άφησαν τα σημάδια τους. Ανώνυμοι και επώνυμοι ήρωες και αυτοθυσίες, μεγαλοπρεπείς ναοί και σχολεία με τη σφραγίδα των δωρητών της σε εποχές σκοτεινές, μια πολυμορφη κληρονομιά που διαγράφει το πρόσωπο του σημερινού Λήμνιου. Μια κληρονομιά που είναι μαζί πολιτισμός και παλίμψηστο της ιστορίας της.

Σήμερα, ένα σπουδαίο δίτομο έργο ήρθε να επικεντρώσει όλους τους θησαυρούς του ακριτικού νησιού, να τους αναδείξει, εν τέλει, να τους διασώσει στους επιλήσιμους καιρούς μας. Εμπνευστής και μαζί κορηγός του μέγιστου αυτού έργου είναι ένας νο-

σταλγός της διασποράς, που έφυγε παιδί από το νησί και ονειρεύτηκε να καταθέσει την ψυχή του σε αυτήν την πνευματική προσφορά, ο Γεώργιος Κωνσταντέλλης, από τα Καμίνια της Λήμνου. Πρόκειται για ένα εκπληκτικό έργο εννιακοσίων σελίδων άκρας καλαισθητό ως την τελευταία του λεπτομέρεια, που το επιμελήθηκε ο ίδιος ο δημιουργός του. Και οι συνεργάτες του, διαπρεπείς επιστήμονες, ερευνητές και καλλιτέχνες, εργάστηκαν με την ίδια αφοσίωση για να πραγματοποιηθεί αυτός ο μέγας πνευματικός άθλος.

Ιερά κειμήλια και μετόχια

Ο πρώτος τόμος φέρει τον τίτλο: «Λήμνος, εκκλησιαστική κληρονομιά» και αναφέρεται στα ιερά κειμήλια που διασώθηκαν, εικόνες παλαιές, λειτουργικά σκεύη, άμφια, παλαιά βιβλία, χαρακτηριστικά. Μια εμβριθής μελέτη και αξιολόγηση 496 έργων τέχνης που πραγματοποιήθηκε από τον καθηγητή του Πανεπιστημίου Θράκης Γεώργιο Τσιγάρα. Στον ίδιο τόμο, ο καθηγητής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Φωκίων Κοτζαγεώργης μελετά και καταγράφει τα Αγιορείτικα μετόχια των βυζαντινών χρόνων, που υπήρξαν πολλά και πλούσια στη Λήμνο λόγω του γειτονικού Αθω και έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της ταυτότητας του Λήμνιου. Επίσης στον τόμο γίνεται μια ανασκόπηση της ιστορίας της Εκκλησίας στη διαδρομή των αιώνων, ένα κείμενο μεγάλης έρευνας από τη λημνιακής καταγωγής διδάκτορα Θεοδώρα Παλαμνδά-Ευθυμιάδου.

Δεν ήταν τυχαίο το γεγονός ότι η Λήμνος είχε τόσο πλούσια εκκλησιαστική κληρονομιά. Οι Λήμνιοι έζησαν την εγκοσμιότητά τους στη σκιά του Αθω και ήταν επόμενο να βιώσουν την ιερότητα και το μυστήριο ως αναζήτηση της υπερβατικής γνώσης και να διαμορφώσουν, μέσα από δοξασίες και κατάλοιπα τελετουργιών της αρχαιότητας, μια ιδιαίτερη συνείδηση του Θείου.

Ιστορία και πολιτισμός

Ο δεύτερος τόμος φέρει τον τίτλο «Λήμνος, ιστορική και πολιτιστική

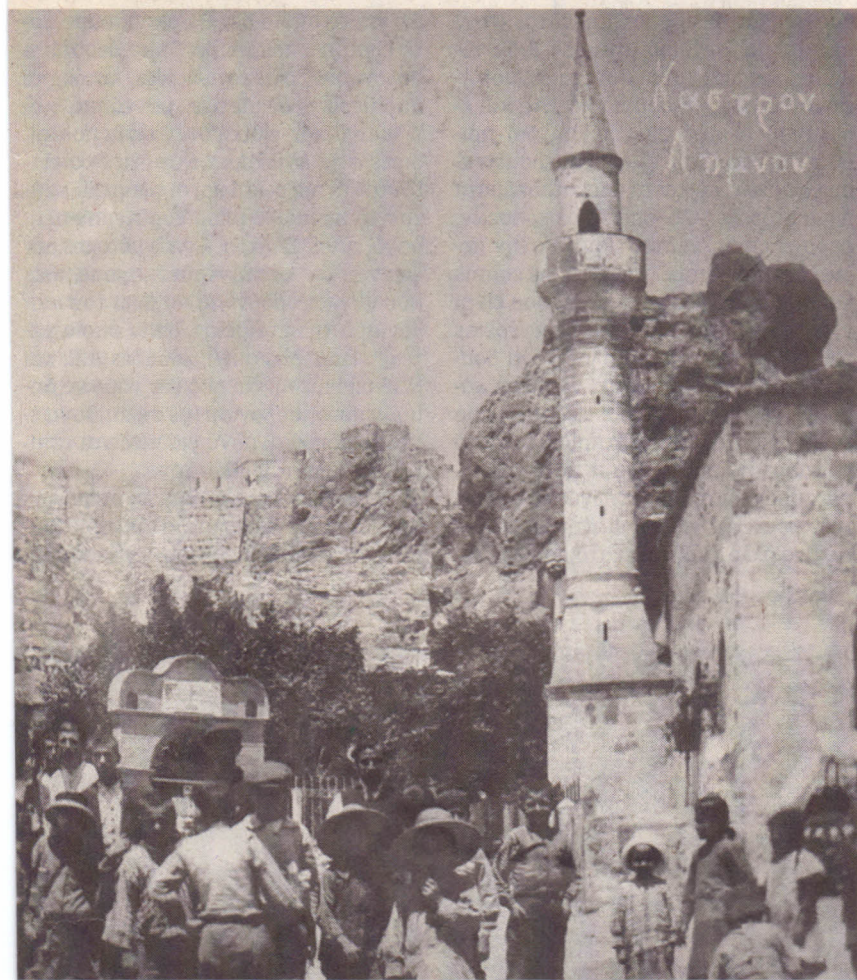

Φωτογραφία ταχύδρομημένη στις 5 Ιουλίου μπροστά στο τζαμί κάτω από το Κίστρο.

κληρονομιά» και προλογίζεται από τον πρόεδρο της Ακαδημίας Αθηνών και καθηγητή Κωνσταντίνο Σβολόπουλο, ο οποίος επισημαίνει τη σημασία της διάσωσης του ιστορικού και πολιτιστικού πλούτου και την προσφορά του σε παγκόσμιο επίπεδο. Στη συνέχεια, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Tufts των Ηνωμένων Πολιτειών Robert Devigne αναφέρεται στην προσφορά της Λήμνου στον παγκόσμιο πολιτισμό και συγκεκριμένα στο πρώτο βουλευτήριο της ανθρωπίνης ιστορίας, το οποίο υπάρχει στη Λήμνο από την προϊστορική εποχή, στην περιοχή της Πολιόχνης. Σημαντική αναφορά στον οικισμό

ς μνήμης για τη Λήμνο

κή κληρονομιά του νησιού από την προϊστορική εποχή μέχρι σήμερα

λίου του 1898 προς τη Μασσαλία. Μικροί και μεγάλοι χαμογελούν στον φακό στημένο υπό τον τόμο «Λήμνος, ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά».

της Πολιόχνης κάνουν επίσης ο David W. Rupp, καθηγητής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Brock του Καναδά, και η αρχαιολόγος Μεταξία Τσιποπούλου, διευθύντρια του Εθνικού Αρχείου Μνημείων.

Την έρευνα για τη «Λημνία Γη» ή «Terra sigillata» (γη εσφραγισμένη), που υπήρξε το πρώτο σφραγισμένο φάρμακο στην ιστορία της ιατρικής επιστήμης, υπογράφει ο Λήμιος γιατρός Σπυρίδων Παξιμαδάς, ο οποίος επί σειρά ετών εργάστηκε πάνω στο φαινόμενο αυτό συλλέγοντας στοιχεία και μαρτυρίες. Επίσης, ο καθηγητής Καρδιολογίας Χριστόδουλος Στεφανάδης αναφέρεται στο ίδιο φαινόμενο της

«Λημνίας Γης» σε κείμενό του με τίτλο: «Λήμνια Γη: Το πρώτο φάρμακο παγκοσμίως με σήμα κατατεθέν».

Λαογραφία και μετανάστευση

Ακολουθούν ιστορικά και λαογραφικά στοιχεία του νησιού. Ο ιστορικός μελετητής και συγγραφέας Θεόδωρος Μπελίτσος, σε εκτενές κείμενό του, αναφέρεται στην ιστορία της Λήμνου από την αρχαιότητα έως τις μέρες μας, και στην πλούσια λαογραφία της. Ο συγγραφέας Βασίλης Γαμβρούδης μιλάει για τη μεταπολεμική Λήμνο, όπως την έζησε παιδί. Ο εκπαιδευτικός Ηλίας Βολιανίτης γράφει για τους Έλληνες και Λήμιους του Σουδάν, για

τον αγώνα επιβίωσής τους, ενώ για τους Λήμιους της διασποράς στην Αίγυπτο, την Αμερική, την Αφρική και την Αυστραλία γράφει και πάλι ο Θεόδωρος Μπελίτσος, σε μια πολύτιμη μεγάλη έρευνας εργασία. Πρόκειται για μια ανθρώπινη διαδρομή μόχθου, του 18ου και 19ου αιώνα, διαδρομή φτώχειας, ονείρων, αξιοπρέπειας, αλλά και μεγαλουργίας. Καταγράφει τους πολύ σημαντικούς ευεργέτες και δωρητές της Λήμνου, κυρίως από τους μετανάστες στην Αίγυπτο, που ήταν τότε κοιτίδα πολιτισμού. Προσωπικότητες ισχυρές που όχι μόνο τη Λήμνο ευεργέτησαν, αλλά ολόκληρο το τότε χειμαζόμενο έθνος. Αυτή η καταγραφή των δωρητών της Λήμνου, η διάσωση της μνήμης και του έργου τους, πιστεύω πως είναι από τα πιο σημαντικά που προσφέρει ο παρών τόμος, σε μια εποχή επιλήσιονη. Για παράδειγμα, ο σερ Τζων Αντωνιάδης έφυγε φτωχό δεκάχρονο παιδί από τη Λήμνο και μεγαλούργησε. Είχε αποκτήσει μεγάλη πλούτη και είχε αναλάβει την τροφοδοσία του αγγλικού στρατού κατά την εισβολή στο Σουδάν, στον Κριμαϊκό πόλεμο, και το 1865 η βασίλισσα Βικτόρια του έδωσε το χρίσμα του Ιππότη. Στη Λήμνο πολλά ανάκτορα και σχολεία φέρουν την υπογραφή τής δωρεάς του.

Όμως εκείνο που καταδεικνύει η διαδρομή της μετανάστευσης του περασμένου αιώνα είναι ότι όλοι εκείνοι οι άνθρωποι του μόχθου βίωσαν την ίδια αγωνία του νόστου και της επιστροφής, την ίδια διακαή αγάπη για τον πατρίο τόπο. Και είτε ως άνθρωποι απλοί της καθημερινότητας είτε ως προύχοντες ευεργέτες επέστρεψαν στην πατρίδα τους, συμβάλλοντας με την εμπειρία τους στην ανάπτυξη ενός νέου πολιτιστικού οράματος.

Ο εμπνευστής των δύο αυτών πολύτιμων τόμων Γιώργος Κωνσταντέλλης ομολογεί πως υπήρξε παιδί της διασποράς και το έργο του αυτό τον τιμεί ιδιαίτερα, γιατί κατάφερε να μεταποιήσει τον παιδικό του νόστο σε μέγιστη πνευματική προσφορά.

Αξίζει να αναφερθεί η εξαιρετική φωτογράφιση των κειμηλίων από τον Λήμνιο καλλιτέχνη Χρήστο Καζόλη.